บทบรรณาธิการ**วารสารวิชาการ : ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับมาตรฐานและคุณภาพ**

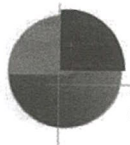
เวทิน นพนิตย์*

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ได้อธิบายสาระสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จำเป็น ซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อควรพิจารณาด้านมาตรฐานและคุณภาพของการจัดทำวารสารวิชาการ และการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในเวทีวิชาการดังกล่าว เกณฑ์การพิจารณาสำคัญ 4 ประการ สำหรับการประเมินคุณภาพและมาตรฐานของวารสารวิชาการได้อธิบายไว้เป็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้วัดวารสารวิชาการทั้ง 3 ระดับ โดยคาดว่าข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้จัดทำวารสารวิชาการ และผู้ที่จัดส่งผลงานวิชาการไปลงตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : วารสารวิชาการ มาตรฐาน คุณภาพ เกณฑ์มาตรฐานของวารสาร

* ศาสตราจารย์ ดร. เวทิน นพนิตย์, บรรณาธิการ วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
133 ถ.เทศบาล 3 ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา 95000

Editorial

Academic Journal : Consideration for Standard and Quality

Waykin Nopanitaya*

Abstract

This mini-review described the essentials elements regarding the considerations for standard and quality of the academic journal in order to provide the important criterias for the production of journal and its inclusions. The major criterias used for judging the universal standard and quality of academic journal consist of 4 factors which are discussed in this presentation . Also, the three levels of academic journal as well as their specifications are described. This information is definitely useful to the variety of personnel who are involving in publishing the technical papers in the high standard and good quality journal.

Keywords : Academic journal Standard Quality Journal criterias

*Professor Dr. Waykin Nopanitaya , Editor-in-chief Journal of Yala Rajabhat University
133 Tessaban Road 3 Amphur Maung Yala 95000 Thailand.

นักวิชาการผู้ประสบความสำเร็จในสายงานวิชาการ หรือแม้แต่ผู้ที่มุ่งหวังสู่ความสำเร็จทางวิชาการในระดับสูงมักจะมองหาวารสาร เป้าหมายที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สำหรับการจะส่งผลงานวิชาการไปลงตีพิมพ์เผยแพร่ หากเรื่องที่ส่งไปลงตีพิมพ์นั้นได้รับลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่มีคุณภาพแล้ว ก็ย่อมจะทำให้ผู้นิพนธ์หรือเจ้าของเรื่องที่เห็นผลงานวิชาการนั้นมีชื่อเสียงมีเกียรติยศทางวิชาการ และเป็นที่ยอมรับในความเป็นเลิศ รวมทั้งความมองอาทางวิชาการได้อย่างกว้างขวาง

ดังนั้นผู้จัดทำวารสารวิชาการในยุคใหม่ที่มีระบบข้อมูลข่าวสารแพร่ถึงกันอย่างเป็นโลกาภิวัตน์มักจะให้ความสนใจในการพัฒนาวารสารวิชาการ ให้เป็นเวทีวิชาการระดับชาติหรือระดับโลก ซึ่งหมายถึงความมีคุณภาพของวารสารวิชาการจัดอยู่ในระดับนานาชาติ

เมื่อวารสารวิชาการได้รับการจัดทำและพัฒนาการให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานแล้ว ก็ย่อมจะกลายเป็นเวทียอดนิยมทางวิชาการที่จะทำให้วารสารทางวิชาการนั้น และสิ่งพิมพ์ที่เป็นองค์ประกอบในวารสารวิชาการ อันประกอบด้วยรายงานวิจัย (Research Article) บทความปริทัศน์ (Review Article/Paper) รายงานกรณีศึกษา หรือรายงานผู้ป่วย (Case Report) เป็นที่ยอมรับ และได้มาตรฐาน อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการของผู้นิพนธ์ที่มีเรื่องของตนปรากฏอยู่ในวารสารคุณภาพดังกล่าว

จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ผู้จัดทำวารสารวิชาการในหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษา และองค์กรวิชาการระดับกระทรวง และกรม ตลอดจนผู้ที่ประสงค์จะส่งผลงานวิชาการประเภทรายงานวิจัย และบทความวิชาการ ไปลงตีพิมพ์เผยแพร่

ยังไม่วางใจเกี่ยวกับมาตรฐานและคุณภาพของวารสารวิชาการตามแบบฉบับสากลนิยม จึงเห็นควรที่จะประมวลข้อมูลและสารสนเทศที่สำคัญเกี่ยวกับข้อควรพิจารณาด้านมาตรฐานและคุณภาพของวารสารวิชาการ เพื่อที่จะเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการสร้าง ผลิต และเผยแพร่ ผลงานวิชาการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทันสมัย โดยได้กำหนดประเด็นหลักในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ และคุณลักษณะที่จำเป็น สำหรับใช้เป็นเกณฑ์พิจารณามาตรฐาน และคุณภาพของวารสารวิชาการเป็นสำคัญ ซึ่งได้เสนอไว้ในบทความฉบับนี้

คุณภาพของวารสารวิชาการขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่เป็นเกณฑ์พิจารณาสำคัญ ๆ ตามมาตรฐานสากลหลายประการ องค์ประกอบหรือปัจจัย (Factor) สำคัญที่ส่งเสริม ให้วารสารวิชาการมีระดับคุณภาพดีควรที่จักได้รับการพิจารณาให้ความสำคัญจากกองบรรณาธิการ หรือผู้รับผิดชอบจัดทำวารสารวิชาการ เป็นกรณีพิเศษ องค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นตัวบ่งบอกคุณภาพของวารสารวิชาการมี 4 ประการคือ (1) ความมีชื่อเสียงของวารสาร (Prestige Factor) (2) การแพร่กระจายของวารสาร (Circulation factor) (3) ความถี่ของการตีพิมพ์วารสาร (Frequency factor) และ (4) จำนวนผู้อ่านวารสาร (Audience factor) องค์ประกอบหรือปัจจัย ส่งเสริม ทั้ง 4 นี้ล้วนแต่มีส่วนที่ทำให้วารสารวิชาการเข้าสู่ระดับคุณภาพที่พึงประสงค์ของกองบรรณาธิการ สาละสำคัญขององค์ประกอบหลักที่ทำให้วารสารวิชาการมีคุณภาพได้อธิบายไว้พอเป็นสังเขปดังนี้

1. ความมีชื่อเสียง (Prestige Factor)

ของวารสารคือ คุณลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกัน

ในแวดวงวิชาการว่า ถ้าเอ่ยชื่อวารสารวิชาการฉบับนั้นใครๆที่อยู่ในวงการวิชาการ ก็จะต้องรู้จักโดยส่วนใหญ่แล้ววารสารที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันกว้างขวางมักเป็นวารสารวิชาการที่ผลิตโดยองค์กรที่ได้รับการยอมรับ เช่น สมาคมวิชาชีพ สำนักพิมพ์ที่มีเกียรติประวัติของการจัดพิมพ์ เอกสารวิชาการมาเป็นเวลายาวนาน อย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ต้องมีกองบรรณาธิการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีชื่อเสียงในสาขาวิชาการเฉพาะด้านอยู่ด้วยเป็นสำคัญ

2. การแพร่กระจาย (Circulation Factor) ของวารสารหมายถึง การที่วารสารได้เผยแพร่ไปยังสถานที่ และองค์กรต่างๆ อย่างกว้างขวาง หรืออาจกล่าวได้ว่าวารสารวิชาการแต่ละฉบับ (Issue) ที่ตีพิมพ์ออกมาได้จัดส่งไปยังผู้อ่าน หรือองค์กรต่างๆเป็นจำนวนมากเท่าใด ก็ถือว่าการแพร่กระจายได้กว้างขวางมากเท่านั้น

ปัจจุบันการแพร่กระจายสามารถวัดได้ โดยการดูข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความถี่ของใช้ชื่อวารสารวิชาการนั้นๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องต่างๆ ที่ปรากฏในวารสารได้ถูกนำไปใช้อ้างอิงมากน้อยเพียงใด หากนำไปกล่าวอ้าง มากก็ถือว่าได้แพร่กระจายกว้างมาก นอกจากนี้การแพร่กระจาย ซึ่งรวมถึงการยอมรับทางวิชาการของวารสารวิชาการสามารถประเมินได้จากค่าเฉลี่ยของความถี่ในการนำเอาแต่ละเรื่องในวารสารอ้างอิงว่ามีจำนวนกี่ครั้งต่อเรื่องที่ลงพิมพ์ ซึ่งเรียกค่าดังกล่าวว่า "Impact factor" ในปัจจุบันค่าเฉลี่ยในการนำไปอ้างอิงต่อเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ (Impact factor) เป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินคุณภาพของวารสารวิชาการ นั่นคือ หากมี Impact factor สูง (จำนวนมากต่อเรื่อง) ก็บ่งบอกได้ว่าเรื่องนั้นมีคุณภาพดี และวารสารวิชาการนั้นก็มีคุณภาพในระดับดีเช่นกัน

วารสารวิชาการบางฉบับ โดยเฉพาะฉบับที่มีชื่อเสียงมักจะออกมาโดยมีความถี่สูง คืออาจเป็นเดือนละฉบับ หรือปีละ 12 ฉบับ (12 Issues/Volume) แต่บางวารสารก็อาจกำหนดระยะเวลาทั้งช่วงเป็น 3 หรือ 4 เดือน ก็ถือว่าไม่ห่างจนเกินไปซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านลดความสนใจติดตามข่าวสารทางวิชาการของวารสารนั้นๆ อย่างไรก็ตามการกำหนดว่าในแต่ละปี (Volume) จะมีวารสารออกมากี่ฉบับ (Issue) ขึ้นอยู่กับนโยบายของกองบรรณาธิการ และตามกระแสความนิยมของผู้อ่าน หากวารสารได้รับการพัฒนาสู่ระดับคุณภาพดีก็สามารถจะปรับช่วงเวลาในการออกให้ถี่ยิ่งกว่าเดิม แต่ทั้งนี้ต้องรักษาระยะเวลาให้สม่ำเสมอและคงเส้นคงวา อีกทั้งต้องให้วารสารปรากฏออกมาตรงเวลาหรือภายในเวลาที่กำหนด

4. จำนวนผู้อ่านวารสาร (Audience factor) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบ่งบอกถึงควมมีคุณภาพ และยอดนิยมของวารสาร หากวารสารได้มีผู้อ่านเป็นจำนวนมากก็ย่อมเป็นเครื่องชี้วัดแห่งคุณภาพได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารวิชาการระดับนานาชาติย่อมสร้างความสนใจให้แก่ผู้อ่านจำนวนมากด้วยเหตุดังกล่าว กองบรรณาธิการผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลจึงมักจะเพียรพยายามปรับปรุง และพัฒนาวารสารวิชาการที่ตนรับผิดชอบให้อยู่ในระดับวารสารนานาชาติ (International journal) อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดทำวารสารวิชาการ

เกณฑ์สากลในการพิจารณาคุณภาพวารสารวิชาการ

วารสารวิชาการในทุกสาขาหรือแขนงวิชา ไม่ว่าจะเป็นทางการศึกษา (Education) สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (Social sciences & Humanity) และ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science & Technology) ล้วนแต่มีความเป็น

สากล และกองบรรณาธิการที่รับผิดชอบในการจัดทำวารสารในสาขาวิทยาศาสตร์ดังกล่าวก็ประสงค์ที่จะพัฒนาวารสารวิชาการให้มีความเป็นสากลและจัดอยู่ในชั้นแนวหน้าระดับนานาชาติเป็นเป้าหมายสำคัญ

การที่จะจัดทำวารสารวิชาการให้มีคุณภาพระดับสากลหรือระดับนานาชาติ (หากมีความเป็นไปได้) นั้น กองบรรณาธิการ หรือผู้รับผิดชอบที่ต้องรู้เกณฑ์คุณภาพเฉพาะไว้ประกอบการพิจารณา เกณฑ์คุณภาพที่ถูกกำหนดขึ้นมาไว้อย่างชัดเจนนั้นปรากฏอยู่ในกลุ่มวารสารวิชาการด้านบริหารศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับเกณฑ์คุณภาพในสาขาอื่นๆ เช่น การศึกษา หรือ สังคมศาสตร์ ก็สามารถอาศัยคุณลักษณะสำคัญๆ ที่คล้ายคลึงกับสาขาวิทยาศาสตร์มาใช้เป็นเกณฑ์เพื่อพิจารณาตัดสินคุณภาพของวารสารวิชาการ ซึ่งมี 2 ระดับ คือ ระดับนานาชาติ และระดับชาติ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. วารสารระดับนานาชาติ (International Journal) จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ วารสารระดับนานาชาติที่มีรายชื่ออยู่ในฐานข้อมูลสากลขององค์กรนานาชาติ เช่น Institute for Scientific Information (ISI) และวารสารระดับนานาชาติที่ไม่มีชื่ออยู่ในฐานข้อมูลสากล

เกณฑ์คุณภาพของวารสารระดับนานาชาติที่อยู่ในฐานข้อมูลสากล ขึ้นอยู่กับค่าเฉลี่ยของจำนวนครั้งที่นำไปอ้างอิงต่อเรื่อง (Impact factor) ค่า Impact factor สูง หมายถึง เรื่องนั้นๆ ในวารสารฉบับนั้นถูกนำไปกล่าวอ้างหรืออ้างอิงบ่อย แสดงว่าเรื่องนั้นมีคุณภาพ และวารสารวิชาการนั้นก็มีคุณภาพเช่นกัน

สำหรับวารสารระดับนานาชาติชนิดที่ไม่อยู่ในฐานข้อมูลขององค์กรวิชาการสากลนั้น จะมีเกณฑ์คุณภาพ ประกอบด้วยกองบรรณาธิการ

นานาชาติ มีบทความหรือผลงานวิชาการในลักษณะต่างๆ จากนานาชาติ และมีผู้ประเมินผลงานวิชาการในระดับนานาชาติที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา

2. วารสารวิชาการระดับชาติ (National Journal) มีเกณฑ์คุณภาพประกอบด้วย กองบรรณาธิการ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในระดับสูง (ศาสตราจารย์หรือเทียบเท่า) มาจากภายนอก ไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของกองบรรณาธิการทั้งหมด ผลงานวิชาการจากภายนอกองค์กรที่จัดทำวารสารมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของผลงานวิชาการที่รับลงตีพิมพ์ และต้องมีการประเมินผลงานเหล่านั้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก โดยเฉพาะผลงานวิชาการของบุคลากร ภายใน ต้องได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรภายนอกเป็นสำคัญ

คุณลักษณะของวารสารวิชาการระดับคุณภาพ

การที่จะจัดทำวารสารวิชาการให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในแบบฉบับสากลนิยม นั้น ผู้จัดทำวารสารวิชาการควรจะต้องอาศัยเกณฑ์คุณภาพขั้นต้นให้ได้ดังนี้

1. ควรมีลักษณะ 2 ภาษา (Bi-lingual) โดยเฉพาะ (1) ชื่อเรื่อง (Title) (2) ชื่อผู้พิมพ์ (Authors) และสังกัด (Affiliation) (3) บทคัดย่อ (Abstract) และ (4) คำสำคัญ (Keywords) กล่าวคือหากเขียนเรื่องเป็นภาษาไทยควรมีองค์ประกอบดังกล่าวเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากล และหากเขียนเรื่องเป็นภาษาอังกฤษควรมีองค์ประกอบอื่นๆ ทั้ง 4 เป็นภาษาไทย

2. ควรมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกองบรรณาธิการ หรือกองบรรณาธิการเกียรติคุณ ซึ่งประกอบด้วยผู้มีความรู้ความสามารถ และมีตำแหน่งทางวิชาการระดับศาสตราจารย์ หรือเทียบได้

จำนวนหนึ่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของกองบรรณาธิการทั้งหมด เช่นในจำนวนกองบรรณาธิการ 8 คน ควรมีบุคคลภายนอกในระดับศาสตราจารย์ที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวารสารนั้น ไม่น้อยกว่า 2 คน

3. ผู้ประเมินผลงานวิชาการ (Reviewer หรือ Referee) ควรเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆ อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านั้นยังคงทำงานวิชาการหรือวิจัยอยู่อย่างต่อเนื่อง หากเป็นผลงานวิชาการของบุคลากรภายในองค์กรที่ทำวารสาร ควรได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกองค์กรเท่านั้น

4. วารสารวิชาการแต่ละฉบับ (Issue) ควรบรรจุผลงานวิชาการจากภายนอกองค์กรที่ผลิตวารสาร หรือจากต่างประเทศ ไว้ให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของผลงานวิชาการที่ลงตีพิมพ์ทั้งหมด อีกทั้งควรกลั่น หรือกระจายผลงานวิชาการทุกประเภท (รายงานวิจัย, บทความวิชาการ, รายงานกรณีศึกษา) ในแต่ละฉบับให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม เช่น รายงานวิจัย 3 เรื่อง บทความวิชาการ 1 เรื่อง รายงานกรณีศึกษา หรือรายงานสั้น 1 เรื่อง (สัดส่วน 3:1:1)

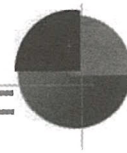
5. วารสารวิชาการต้องออกตรงเวลา หรือก่อนเวลาที่กำหนดว่าจะออก เช่น จะออกเป็นราย 3 เดือนในแต่ละปีก็จะมีฉบับที่ 1 ออกเดือนมีนาคม ฉบับที่ 2 ออกเดือนมิถุนายน ฉบับที่ 3 ออกเดือนกันยายน และฉบับที่ 4 ควรออกเดือนธันวาคม จึงจะเหมาะสม

6. เกณฑ์คุณภาพของวารสารวิชาการอีกประการหนึ่ง คือ ความคงเส้นคงวาในรูปแบบที่กำหนด ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของผลงานวิชาการทั้งในภาพรวม และเอกสารอ้างอิงควรจะต้องมีลักษณะตามที่กำหนดไว้ในคำแนะนำสำหรับเตรียมต้นฉบับ (Instruction for manuscript

preparation) วารสารวิชาการของไทยส่วนใหญ่ มักตกเกณฑ์คุณภาพในข้อนี้ กล่าวคือ คำแนะนำสำหรับการเตรียมต้นฉบับในวารสารวิชาการของไทยส่วนใหญ่มีคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ที่ควรปฏิบัติ ได้บอกไว้อย่างหนึ่งแต่ในเรื่องที่รับลงตีพิมพ์ตามที่ปรากฏ ในวารสารจะเป็นอีกอย่าง หรืออีกรูปแบบหนึ่งข้อบกพร่องลักษณะนี้ถือเป็นความผิดอย่างมหันต์ ของกองบรรณาธิการที่ไม่น่าจะให้อภัย

7. วารสารวิชาการที่มีคุณภาพ ควรจัดทำและมีดัชนีทั้งรายชื่อผู้พิมพ์ (Author index) และคำสำคัญของเรื่อง (Subject index) ไว้ท้ายเล่มของวารสารฉบับสุดท้ายในแต่ละปี (Volume) เพื่อจะช่วยให้ผู้อ่านได้รับความสะดวกในการค้นหาเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนชื่อผู้พิมพ์ที่เป็นเจ้าของเรื่องไว้ประกอบการอ้างอิง

ข้อมูลและรายละเอียดดังกล่าวในเอกสารฉบับนี้ ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในหมู่นักวิชาการ หรือแม้แต่ในกลุ่มของอาจารย์มหาวิทยาลัย ในสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมาก บรรดานักวิชาการ และครูอาจารย์ส่วนใหญ่จึงยังไม่ทราบ และไม่เข้าใจ ในการจัดทำนิพนธ์ต้นฉบับเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ ควรจัดเตรียมให้ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ นั้นมีข้อควรพิจารณาอะไรบ้าง ความไม่รู้และไม่เข้าใจในหลักการ และไม่ทราบถึงความเป็นสากลนิยม ที่มีทั้งคุณภาพและได้มาตรฐาน ดังกล่าวนี้อาจผสมกับความยึดติดรูปแบบเดิมๆ ที่ติดตัวมากับบรรดานักวิชาการ ครู อาจารย์เหล่านั้น ก่อให้เกิดสิ่งพิมพ์ของผลงานวิชาการ มีลักษณะขาดคุณภาพ และด้อยมาตรฐาน จึงไม่สามารถนำเอาผลผลิตทางวิชาการเหล่านั้นไปประกอบการนำเสนอการพัฒนาความก้าวหน้าเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการได้ตาม

ที่ต้นประสงค์

เอกสารแนบฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้พิมพ์ หรือจัดทำนิตยสารฉบับ และกองบรรณาธิการวารสารวิชาการของไทยที่เห็นความจำเป็น และตระหนักในความสำคัญของการ ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการตามมาตรฐานสากล (1, 2) อันจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์แห่งความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellency) ให้แก่องค์กรเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

1. Uniform requirements for manuscripts / Journals that follow URM/About ICMJE. International Committee of Medical Journal Editors. www.icmje.org (2007).
2. Neyhart, D. and Karper, E. : APA formatting and style guide. APA Manual, (5thEds.) American Psychological Association , New York, 2007.